

ปัญหาและผลกระทบจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในการบังคับใช้กฎหมายศุลกากรกับกฎหมายอาญา มีลักษณะที่แตกต่างกัน โดยกฎหมายศุลกากรมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกับกฎหมายอาญาในลักษณะกฎหมาย วัตถุประสงค์ในการลงโทษ ความรับผิดชอบตามกฎหมาย และลักษณะความผิดกับโทษตามกฎหมาย ซึ่งทำให้อาจมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายศุลกากร โดยเฉพาะในการพิจารณาความผิดมาตรา 27 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และการกำหนดโทษริบทรัพย์ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานไว้ และจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 นั้น ศาลฎีกามีได้นำบทบัญญัติของกฎหมายศุลกากรมาบังคับใช้ แต่กลับไปเน้นหลักกฎหมายอาญาซึ่งเป็นหลักทั่วไปมาใช้บังคับ จึงก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมาย และการอำนวยความสะดวกธรรมเนียมเรื่องต่างๆ หลายประการ ทั้งปัญหาในทางกฎหมายและปัญหาในการปฏิบัติ ซึ่งจะกล่าวดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาการจับกุมและการยึดทรัพย์

ในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดวิธีกรหนึ่ง ได้แก่ การยึดและการริบทรัพย์สืบตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายอาญาได้บัญญัติหลักเกณฑ์การยึดและริบทรัพย์สืบไว้เป็นการทั่วไป และกฎหมายศุลกากรก็ได้บัญญัติลักษณะเฉพาะไว้อีก การยึดทรัพย์สืบเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของฝ่ายบริหาร ที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิด หรือสิ่งของอันได้มาจากการกระทำความผิด หรือเกี่ยวเนื่องจากการกระทำความผิดต่าง ๆ หรือต้องการได้สิ่งของนั้นไว้เป็นพยานหลักฐานประกอบการดำเนินคดี ส่วนการริบทรัพย์สืบเป็นการใช้อำนาจของฝ่ายตุลาการที่จะมีคำสั่งให้ทรัพย์สิ่งนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

การยึดของกลาง เป็นการยึดทรัพย์สืบในทางอาญาที่ปรากฏเป็นหลักอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายที่มีโทษทางอาญา เช่น

พระราชบัญญัติศาลการ โดยมีความมุ่งหมาย 2 กรณี¹ คือ

กรณีแรก การยึดทรัพย์สินมีความมุ่งหมายเพื่อนำทรัพย์สินนั้น ใช้เป็นพยานหลักฐานเบื้องต้นแห่งคดี โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินที่ยึดมานั้น จะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม

กรณีที่ 2 การยึดทรัพย์สินมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะทำการริบทรัพย์สินดังกล่าวนั้น ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ในมาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 34 ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า กฎหมายให้ทำการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินนั้นมีลักษณะเป็นความผิดในตัวเอง และการที่ศาลจะสั่งให้มีการริบทรัพย์สิน จะต้องผ่านกระบวนการยึดในชั้นสอบสวน หรือก่อนชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานมาแล้ว

การยึดทรัพย์สินตามกฎหมายศาลการ เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่กรมศาลการ ในการที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิด หรือสิ่งของอันได้มาจากการกระทำความผิด หรือเกี่ยวเนื่องจากการกระทำความผิดต่าง ๆ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 24 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า

"สิ่งใด ๆ อันพึงต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานศาลการ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจมีอำนาจยึดในเวลาใด ๆ และ ณ ที่ใด ๆ ก็ได้ คำว่า "สิ่งใด ๆ อันพึงต้องริบ" หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่กฎหมายศาลการถือว่า เป็นความผิดและมีโทษให้ริบทรัพย์สิน และตามกฎหมายศาลการได้กำหนดว่า การกระทำที่เป็นความผิดและมีโทษริบทรัพย์สินไว้จำนวน 13 มาตรา ดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 2*

¹ มานิต ลิทธิผล, ปัญหาทางกฎหมายในการยึดและริบของกลางในคดีป่าไม้, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532 หน้า 53-54

* ดูรายละเอียดในบทที่ 2 ส่วนที่ 2 ข้อ 2.5 การริบทรัพย์สินตามกฎหมายศาลการ

ดังนั้นการยึดตามกฎหมายศุลกากร จึงเป็นการยึดสิ่งของอันพึงต้องริบเป็นสำคัญ** และการยึดตามกฎหมายศุลกากรจึงเป็นการถือเอาไว้ เอาการรักษาไว้ในความครอบครองของ ศุลกากร โดยมีการกล่าวหาว่า ได้กระทำความผิด² และลักษณะของทรัพย์สินที่ยึดจะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญคือ ต้องเป็นสิ่งของ หรือทรัพย์สินที่นำเข้ามาหรือส่งออกผิดกฎหมาย หรือทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดศุลกากร³

การยึดตามกฎหมายศุลกากรต่างประเทศ ได้บัญญัติอำนาจแห่งการยึดไว้เช่น

กฎหมายศุลกากรอังกฤษ⁴ มาตรา 275 (1) บัญญัติว่า "ของใด ๆ อันจะพึงต้องริบตามพระราชบัญญัติศุลกากร...เจ้าพนักงานศุลกากร ตำรวจหรือนายทหารแห่งสมเด็จพระบรมราชินีนาถ หรือผู้รักษาฝั่ง อาจยึดหรือกักไว้ได้

กฎหมายแคนาดา⁵ มาตรา 110 บัญญัติว่า

มาตรา 110 (1) เจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะยึดสิ่งดังต่อไปนี้ เมื่อมีเหตุผลอันสมควร เชื่อได้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นการละเมิดข้อบังคับตามพระราชบัญญัตินี้

(ก) สินค้า หรือ

(ข) พาหนะขนส่งสินค้า ซึ่งเจ้าพนักงานมีเหตุผลอันสมควรเชื่อได้ว่าเป็นพาหนะขนส่งสินค้า ไม่ว่าจะเกิดขึ้นขณะกระทำหรือหลังจากการกระทำละเมิด

(2) เจ้าพนักงานมีอำนาจทำการยึดพาหนะขนส่งสินค้า หากเจ้าพนักงานมีเหตุผลอันสมควรเชื่อได้ว่า พาหนะดังกล่าวมีส่วนในการละเมิดพระราชบัญญัติ และข้อบังคับศุลกากร รวมถึงแม้พาหนะดังกล่าวจะได้ขนส่งบุคคลนอกจากสินค้า

** ถ้าหากว่ามีสิ่งซึ่งเกิดจากความผิดดังกล่าว แต่เป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย ก็ถือว่ามิใช่สิ่งที่จะพึงริบตามมาตรา 24 นี้ ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 192/2524 วินิจฉัยว่า "คำว่าสิ่งใด ๆ ที่พึงต้องริบนำมาใช้แก่รถยนต์ที่เสียอากรแล้วหาได้ไม่ ถือว่าไม่เป็นสิ่งที่พึงริบ"

² ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำบรรยายกฎหมายศุลกากร, หน้า 255

³ เอนก อรรถนาลัย, "ของกลางในคดีศุลกากร" หน้า 14

⁴ CUSTOMS AND EXCISE MANAGEMENT ACT, 1979, S. 275 (1)

⁵ MOHAN A. PRABHU, ANNOTATED CUSTOMS ACT, CARSWELL, TORONTO,

(3) เจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะทำการยึดสิ่งของต่าง ๆ หากเจ้าพนักงานมีเหตุผลอันสมควร เชื่อได้ว่า การยึดสิ่งของเหล่านี้จะใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ในกรณีที่มีการละเมิดตามพระราชบัญญัติหรือข้อบังคับศุลกากร

(4) เจ้าพนักงานผู้ทำการยึดสินค้าหรือพาหนะขนส่งสินค้า ตามข้อ(1) และ (2) ควรใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์แวดล้อม โดยแจ้งให้บุคคลซึ่งเจ้าพนักงานมีเหตุผลอันสมควร เชื่อได้ว่ามีส่วนได้เสีย ทราบถึงสิทธิตามบทบัญญัติหมวดที่ 138

การยึดทรัพย์สินเป็นการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร จึงควรมีหลักการควบคุมขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่มิให้เป็นไปตามอำเภอใจ เพราะอาจจะเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลจนเกินความจำเป็น ซึ่งตามแนวกฎหมายสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดหลักการการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานที่จะยึดทรัพย์สินสรุปได้ดังนี้ 6

ก. จะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์ แต่ถ้าเป็นสินค้าที่กฎหมายห้ามนำเข้าหรือยานพาหนะต่าง ๆ ที่ใช้ในการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จะมีมูลค่าเท่าใดก็ได้

ข. จะต้องประกาศแจ้งการยึด และการจำหน่ายทรัพย์สินนั้นได้ทราบทั่วกัน เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 สัปดาห์ ตามวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด

ค. จะต้องส่งแจ้งความนั้นไปยังบุคคลที่ทราบว่ามีส่วนได้เสียด้วย

ง. ผู้มีเหตุจะได้คืนทรัพย์สิน จะต้องยื่นคำขอต่ออัยการในระหว่างเวลาที่มีการประกาศดังกล่าวในข้อ ข. โดยวางหลักประกันจำนวนหนึ่งตามที่กำหนด และต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในศาลหากผลที่สุดปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นต้องถูกริบ

จ. กรณีอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าทรัพย์สินนั้นริบไม่ได้ ก็ต้องเสนอความเห็นให้คืนไปยังผู้มีอำนาจสั่งคืน แต่ถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องริบ อัยการก็ต้องนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาให้ริบต่อไป

⁶วันชัย ศรีนวลนิต, การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532, หน้า 121.

จ. กรณีที่ไม่มีผู้แสดงตัวขอทรัพย์สินนั้นคืนตามข้อ ง. เจ้าพนักงานก็จะออกประกาศว่ามีการริบทรัพย์สินนั้นแล้ว หลังจากนั้นก็จะดำเนินการขายทอดตลาด หรือขายโดยวิธีอื่นต่อไป แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินต้องห้ามมิให้มีการขายทอดตลาดตามกฎหมาย หรือการขายจะไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจะสั่งทำลายหรือจัดการโดยวิธีอื่นก็ได้

การยึดทรัพย์สินตามกฎหมายศุลกากรนี้ จะต้องเป็นการยึดของอันพึงจะต้องริบตั้งบัญญัติไว้ใน 13 มาตรา ดังกล่าว ในบทที่ 2 ส่วนที่ 2 ตามนัยของมาตรา 24 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "สิ่งใด ๆ อันพึงต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้" จึงมีปัญหาในการตีความเพื่อบังคับใช้กฎหมายในคำว่า "ตามพระราชบัญญัตินี้" มีความหมายเฉพาะพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 หรือ พ.ศ. 2497 ที่แก้ไข หรือหมายความถึงพระราชบัญญัติศุลกากรฉบับอื่น ๆ ด้วย เพราะมีถึง 13 ฉบับ ถ้าหากวินิจฉัยตามแนวคำพิพากษา*ที่ถือว่า กฎหมายฉบับหลังไม่มีผลบังคับถึงกฎหมายฉบับก่อนด้วย ก็จะทำให้เกิดปัญหาในการตีความการบังคับใช้กฎหมายว่า ควรจะมีความหมายครอบคลุมกฎหมายฉบับใดบ้าง และควรจะนำเอากฎหมายฉบับใดมาใช้บ้าง เนื่องจากการยึดตามกฎหมายศุลกากรมีการเกี่ยวโยงบังคับใช้หลายมาตราหลายฉบับ ดังนั้นจึงเป็นปัญหาที่ควรพิจารณาปรับปรุงต่อไป

การยึดทรัพย์สินตามกฎหมายศุลกากร มีความมุ่งหมายพิเศษนอกเหนือจากการยึดตามหลักกฎหมายอาญาที่เป็นความมุ่งหมายทั่วไป ที่เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานทางคดี หรือเพื่อลงโทษเมื่อเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดหรือได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีลักษณะเป็นความผิดอยู่ในตัวเอง โดยการยึดตามกฎหมายเป็นมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบ หรือหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร ด้วยการยึดทรัพย์สินไว้เป็นของกลางในคดีศุลกากร เพื่อเป็นการควบคุมทรัพย์สินมิให้จำหน่ายจ่ายโอนไป และเป็นหลักประกันในค่าภาษีที่อาจจะต้องเสียแก่รัฐ และเป็น การชดใช้ความเสียหายให้แก่รัฐ ในกรณีที่นำสินค้าต้องห้าม ต้องกักตุน หรือในกรณีที่ไม่สามารถชำระค่าภาษีอากรได้เพราะอัตราภาษีสูง รวมทั้งเป็นมาตรการทางกฎหมาย ในกรณีที่เจ้าของที่แท้จริงไม่แสดงตัวหรือร้องขอคืน ทรัพย์สินที่ยึดไว้จะตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมาย

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2510 และที่ 531/2510 วินิจฉัยว่า มาตรา 27 ทวิ แห่งบัญญัติเมื่อ พ.ศ. 2499 จึงเป็นที่เห็นได้ว่าความผิดมาตรา 27 ทวิไม่เป็นความผิดมาตรา 27

มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การจับกุมและยึดทรัพย์สินของกลางเนื่องจากการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรและการกระทำความผิดตามมาตรา 27 ทวิ เป็นความผิดที่สำคัญและมีการบังคับใช้กันมาก ทั้งเจ้าหน้าที่ศุลกากรและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุม ปราบปรามการลักลอบ หรือหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร เพราะการจับกุมตัวการหรือผู้ทำการลักลอบโดยตรงกระทำได้ยาก แต่สามารถจับกุมผู้รับไว้ซึ่งของที่ลักลอบหรือหลีกเลี่ยงได้ เป็นส่วนใหญ

ตามบทบัญญัติมาตรา 27 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2496 มิได้กำหนดบทลงโทษว่าสิ่งของที่เนื่องจากการกระทำความผิดมาตรา 27 ทวิ เป็นสิ่งอันพึงต้องริบตามกฎหมายศุลกากร เมื่อมีการจับกุมหรือยึดสิ่งของเนื่องจากการกระทำผิดมาตรา 27 ทวิ ศาลฎีกาซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ใช้กฎหมายและมีบทบาทสำคัญในการบังคับใช้กฎหมาย ได้ตีความการบังคับใช้กฎหมายไว้ว่ากฎหมายศุลกากรมิได้กำหนดบทลงโทษริบทรัพย์สินไว้ จึงได้นำหลักทั่วไปเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของกฎหมายอาญามาบังคับใช้ในคดีศุลกากร ซึ่งในการบังคับใช้กฎหมายเช่นนี้ ก่อให้เกิดปัญหาในการจับกุมและยึดของเนื่องจากการกระทำผิดมาตรา 27 ทวิ ดังนี้

(1) การที่ศาลฎีกามีแนวคำพิพากษาถือว่าของตามมาตรา 27 ทวิ มิใช่ของตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 จึงทำให้ของตามมาตรา 27 ทวิ มิใช่สิ่งใด ๆ อันจะพึงริบตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอำนาจยึดของเจ้าหน้าที่ศุลกากรว่า เจ้าหน้าที่ศุลกากรมีอำนาจยึดตามกฎหมายมาตรา 24 นี้หรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วถ้าของตามมาตรา 27 ทวิ มิใช่สิ่งใด ๆ อันพึงริบตามมาตรา 24 แล้ว เจ้าหน้าที่ศุลกากรก็จะมีอำนาจยึดตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 แต่จะต้องไปใช้อำนาจยึดตามประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งหาควรเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะของตามมาตรา 27 ทวิ เป็นของที่มีความผิดตามมาตรา 27 มาก่อนแล้ว จึงควรอยู่ในบังคับมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 เพื่อมีอำนาจยึดตามมาตรา 24 ด้วย มิต้องไปใช้อำนาจทางกฎหมายอาญาแต่อย่างใด

(2) การยึดเป็นขั้นตอนของฝ่ายบริหารในการใช้อำนาจตามกฎหมาย ซึ่งมีทั้งอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายศุลกากร โดยการบังคับใช้กฎหมายในการยึดของแต่ละฉบับมีผลที่แตกต่างกัน โดยการยึดตามกฎหมายศุลกากรมีผลทำให้ของที่ยึดตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมายภายในกำหนดระยะเวลา ตามเงื่อนไข

ที่กฎหมายกำหนดทันที*

(3) งานการจับกุมหรือยึดของเพื่อดำเนินคดี เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมจะต้องอ้างถึงหลักกฎหมายในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่จะต้องอ้างกฎหมาย และแสดงพยานหลักฐานให้เห็นสองประเด็นว่า ของที่ยึดเป็นของอันพึงต้องริบตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 คือเป็นของที่มีความผิดมาตรา 27 และเจ้าของหรือผู้ครอบครองมีความผิดตามมาตรา 27 ทวิ คือเป็นผู้รับไว้โดยรู้ว่าเป็นของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงอากร ข้อห้ามหรือข้อกีดกันด้วย ซึ่งทำให้การจับกุมยากลำบากขึ้น เพราะจะต้องหาหลักฐานยืนยันว่าเป็นของที่เกี่ยวข้องกับความผิดมาตรา 27 และเป็นผู้รับไว้โดยรู้ว่าเป็นของที่มีความผิดมาตรา 27 ทำให้การปราบปรามไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และหากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีในชั้นศาล เจ้าหน้าที่จะต้องนำสืบให้ได้ความชัดเจนในประเด็นความผิดมาตรา 27 และมาตรา 27 ทวิ มิฉะนั้นศาลจะพิพากษายกฟ้องและคืนของกลางไป รวมทั้งเจ้าหน้าที่อาจถูกฟ้องกลับในข้อหาละเมิดอีกด้วย ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5126/2531

โจทก์เป็นเจ้าของรถยนต์พิพาท เจ้าหน้าที่ศุลกากร (จำเลย) ได้ยึดรถคันดังกล่าวเป็นของกลางโดยอ้างว่า เป็นรถยนต์ที่ลักลอบนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่เสียภาษี อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27 และมาตรา 27 ทวิ ประกอบด้วย มาตรา 16, 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ทางพิชการศาลฎีกาเห็นว่า พยานหลักฐานโจทก์มีน้ำหนักดีกว่าพยานหลักฐานจำเลย ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า รถยนต์คันพิพาทเป็นรถยนต์ที่ประกอบดัดแปลงขึ้นโดยชิ้นส่วนเก่าภายในประเทศ หรือมีการลักลอบนำเข้าของรถยนต์คันพิพาทเข้ามาภายในประเทศโดยไม่เสียภาษี จำเลย (เจ้าหน้าที่ศุลกากร) จึงไม่มีอำนาจที่จะยึดรถยนต์คันพิพาท

ส่วนประเด็นโจทก์เสียหายหรือไม่ ศาลฎีกาเห็นว่า จากหลักฐานของคำชี้แจงโจทก์ น่าจะทำให้พอเชื่อถือได้เนเบื้องต้นว่า มิได้มีข้อพิรุธน่าสงสัยถึงกับจะต้องทำการยึดรถยนต์คันพิพาท เพียงแต่เจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ตรวจสอบอุปกรณ์บางอย่างภายในและภายนอกตัวรถ

* มีผลตามมาตรา 24 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

พบว่าเป็นรถที่ผลิตจากต่างประเทศ ทั้ง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ควรจะทราบได้ว่า อุปกรณ์ เช่นนั้นสามารถซื้อได้ภายในประเทศ และโจทก์ก็ได้รับเองว่าจะติดต่อกับผู้ตัดแปลงและนำหลักฐานต่าง ๆ มาแสดงด้วย และไม่ปรากฏพฤติการณ์ว่าจะมีการยกย้ายหรือซ่อนเร้นรถยนต์คันพิพาทอย่างใด ทั้งโจทก์เป็นข้าราชการระดับสูงที่มีอยู่เป็นหลักแหล่ง หากมีความจำเป็นอันสมควรจะต้องยึดรถยนต์ดังกล่าว ก็อาจจะกระทำได้ง่าย ดังนั้นหากเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ได้พิจารณาพิจารณาให้ถี่ถ้วนรอบคอบไตร่ตรองถึงเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ก็ควรจะทราบว่า ยังไม่มีเหตุอันสมควรที่จะยึดรถยนต์คันพิพาท จึงถือได้ว่าเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ปฏิบัติงานด้วยความประมาทเลินเล่อในการยึดรถยนต์คันพิพาท อันเป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์เป็นเหตุให้โจทก์เสียหาย สำหรับค่าเสียหายตามที่ศาลฎีกาชี้ว่ากำหนดค่าเสียหายนั้นไม่มีฝ่ายใดอุทธรณ์ขึ้นมา จึงเป็นอันยุติ

(4) สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด จากการที่ศาลฎีกามีแนวการตีความการบังคับใช้กฎหมาย โดยจะใช้หลักประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ทว่าการริบยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด⁷ และมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469 ไม่ได้ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 16 และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2482 ฉะนั้นทางปฏิบัติ เมื่อเจ้าของยานพาหนะมิได้รู้เห็นเป็นเจาในการขนของหนีภาษี จึงแทบจะไม่มีที่ยึดหรือจับกุมพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดได้เลย เพราะผู้ลักลอบมักจะเตรียมการป้องกันมิให้มีการยึดยานพาหนะ เช่น ทาสีภูเขาเข้ากันไว้ หรือแม้จะยึดมาได้ก็ต้องพิจารณาคืนให้เจ้าของไป⁸ เพราะเจ้าของไม่ได้รู้เห็นเป็นเจาในการกระทำความผิดนั้น นอกจากนั้น เมื่อมีการจับกุมยานพาหนะที่ใช้ในการขนของลักลอบหนีศุลกากรมาด้วย และเจ้าของไม่มาแสดงตัวหรือร้องขอคืน เจ้าหน้าที่ศุลกากรก็ไม่สามารถใช้อายุความ 30 วัน ที่จะให้ยานพาหนะตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 24 วรรคสองได้ จึงทำให้การปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากรไม่ได้ผลเท่าที่ควร

7 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2510 และที่ 1260/2512

8 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 494/2509

4.2 ปัญหาการตกเป็นของแผ่นดินของทรัพย์สินที่ถูกยึดหรือริบ

การยึดและริบทรัพย์สิน เป็นการใช้อำนาจรัฐในการเข้าแทรกแซงสิทธิในทางทรัพย์สินของบุคคล เพื่อเป็นการลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดตามกฎหมาย โดยมีความมุ่งหมายทำให้ผู้กระทำความผิดต้องเสียหายทางเศรษฐกิจ และยับยั้งการกระทำความผิดอื่นที่จะหาประโยชน์ในทางมิชอบ โดยมีผลให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของรัฐหรือของแผ่นดิน ซึ่งทรัพย์สินจะตกเป็นของแผ่นดินเนื่องจากการยึดหรือริบได้ 3 ประเภท คือ

4.2.1 การตกเป็นของแผ่นดินโดยคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล

4.2.2 การตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมาย

4.2.3 การตกเป็นของแผ่นดินโดยการระงับคดี

4.2.1 การตกเป็นของแผ่นดินโดยคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล

เมื่อศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินแล้ว ผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ริบทรัพย์สินจะมีผลตามบทบัญญัติมาตรา 35 แห่งประมวลกฎหมายอาญา⁹ ไม่ว่าทรัพย์สินที่ริบนั้นจะเป็นของกลางในคดีทางอาญา หรือคดีความผิดทางศุลกากร หรือคดีใดก็ตาม กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะเปลี่ยนมือจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของตามสิทธิเดิม โอนมาเป็นของรัฐหรือของแผ่นดินทันที¹⁰

4.2.2 การตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมาย

การตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมายนี้ เป็นการตกเป็นของแผ่นดินโดยอายุความของกฎหมาย ซึ่งโดยทั่วไปที่มีการดำเนินคดีอาญา และเจ้าของไม่มาติดตามหรือร้อง

⁹ มาตรา 35 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า "ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นมาใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้"

¹⁰ จิตติ ตึงศภัทย์ คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอน 1, หน้า 953.

ขอคืน ทรัพย์สินของกลางจะตกเป็นของแผ่นดิน โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1327
วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า

"ภายในบังคับแห่งกฎหมายอาญา กรรมสิทธิ์แห่งสิ่งใด ๆ ซึ่งได้ใช้ในการ
กระทำความผิด ๆ หรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยประการอื่น และได้ส่งไว้
ในความรักษาของกรมในรัฐบาลนั้น ท่านว่าตกเป็นของแผ่นดิน ถ้าเจ้าของมิได้เรียกเอาภายใน
หนึ่งปีนับแต่วันส่ง หรือถ้าได้ฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว นับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่ถ้าไม่ทราบ
ตัวเจ้าของ ท่านให้ผ่านเวลาออกไปเป็น ห้าปี"

แต่กฎหมายศาลการได้บัญญัติไว้ชัดแจ้งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินตาม
เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 24 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติศาลการ
พ.ศ. 2469 ว่า "สิ่งที่ได้ยึดไว้ นั้น ถ้าเจ้าของหรือผู้มีสิทธิไม่มาขึ้นคำร้องเรียกเอาภายในกำหนด
หกสิบวัน สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด สามสิบวันสำหรับสิ่งอื่นนับแต่วันที่ยึด ให้
ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของและให้ตกเป็นของแผ่นดิน" จากบทบัญญัติกฎหมายศาลการดังกล่าวมีผล
ให้ทรัพย์สินที่ยึดไว้ นั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมาย เมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้
โดยมิพักต้องร้องหรือดำเนินการพิจารณาชั้นศาลแต่อย่างใด

4.2.3 ตกเป็นของแผ่นดินโดยการระงับคดี

ในกรณีที่มีการยึดสิ่งใด ๆ ไว้ และเป็นคดีที่ปรากฏตัวผู้ต้องหาโดยผู้ต้องหา
ที่เป็นเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สินที่ได้ยึดไว้ มีความประสงค์ไม่เอาคดีขึ้นฟ้องต่อศาล บุคคลที่จะถูก
ฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศาลการ ขอทบทวนความตกลงระงับคดีที่กรมศาลการ โดยยินยอมยกของ
กลางให้เป็นของแผ่นดิน โดยอำนาจในการทบทวนความตกลงขอระงับคดีดังกล่าวฟ้องร้องเช่นนี้ เป็น
อำนาจของอธิบดีกรมศาลการ มาตรา 102 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 และอำนาจ
ของคณะกรรมการเปรียบเทียบตามมาตรา 102 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 ที่
ให้ถือว่าเป็นอันค้ำผู้กระทำความผิดนั้นในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดนั้น

จากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว การที่ทรัพย์สินจะตกเป็นของแผ่นดินนั้น ตาม
กฎหมายศาลการ มีลักษณะที่แตกต่างกับกฎหมายอาญา โดยทรัพย์สินที่จะตกเป็นของแผ่นดินตาม
ประมวลกฎหมายอาญา จะต้องมีความพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้รับทรัพย์สิน ทรัพย์สินนั้นจึงจะตก
เป็นของแผ่นดิน โดยผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล แต่สำหรับกฎหมายศาลการ มีการ

ตกเป็นของแผ่นดิน โดยผลของกฎหมายตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 และการทำความตกลงระงับคดีตามมาตรา 102 และ 102 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์พิเศษนอกเหนือจากกฎหมายอาญา

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมาย ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 ที่มีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ยึดของเนื่องจากการกระทำความผิดมาตรา 27 ทวิ และยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดมาตรา 27 ทวิ ไว้ โดยไม่มีเจ้าของหรือผู้สิทธิมายื่นคำร้องขอคืนภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 24 นี้ ของดังกล่าวจะมีการดำเนินการอย่างไรเพราะตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาถือว่าของอันเนื่องจากการกระทำความผิดมาตรา 24 ทวิ มิใช่ของตามมาตรา 17 (ฉบับที่ 9) แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2482 ในอันที่จะรับได้ตามกฎหมายศาลการ และมาตรา 32 ไม่มีบทบัญญัติให้รับทรัพย์ในความผิดมาตรา 27 ทวิ¹¹ ดังนั้น ถ้าถือตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของกลางและยานพาหนะเนื่องด้วยมาตรา 27 ทวิ จะตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมายตามมาตรา 24 ไม่ได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการตีความเช่นนี้ หาชอบด้วยเหตุผลไม่ โดยพิจารณาได้ดังนี้

(1) หลักกฎหมายมาตรา 24 นี้ เป็นลักษณะพิเศษของกฎหมายศาลการที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการยึดทรัพย์สินค้าได้ตามกฎหมายแม้จะไม่มีเจ้าของก็ตาม ทั้งนี้เพื่อผลการปราบปรามการกระทำความผิดทางศาลการ

(2) สิ่งที่ยึดไว้ตามมาตรา 24 นี้ ถ้าไม่มายื่นคำร้องขอภายในกำหนดกฎหมายให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของย่อมตกเป็นของแผ่นดินโดยเด็ดขาดและอัตโนมัติ โดยปราศจากข้อพิสูจน์ใด ๆ อีกต่อไป เจ้าของย่อมหลุดจากสิทธิในกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินนั้นโดยผลของกฎหมาย¹²

11 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 531/2510 และที่ 1260/2512

12 เฉลิมชัย ศรีเลิศชัยพานิช, ความรับผิดชอบและโทษทางอาญาตามกฎหมายศาลการ ตลพาท, มีนาคม-เมษายน 2526, หน้า 87.

(3) กฎหมายศุลกากรเป็นกฎหมายพิเศษ มีลักษณะบังคับความรับผิดชอบทางอาญาโดยเคร่งครัด (PENAL STRICT LIABILITY) เนื่องจากเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของกฎหมายศุลกากรเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายด้านภาษีอากรของรัฐ¹³ จึงมีสภาพบังคับ (SANCTION) ที่เด็ดขาดและรุนแรงกว่ากฎหมายอาญา

(4) ผลของการตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 24 นี้ แตกต่างกับการตกเป็นของแผ่นดินโดยผลแห่งคำพิพากษาของศาลที่สั่งให้ริบทรัพย์ตามมาตรา 36 ประมวลกฎหมายอาญาที่มีใช่เป็นการตกเป็นของแผ่นดินโดยเด็ดขาด แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เจ้าของที่แท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด

(5) ผลของกำหนดระยะเวลาที่จะขอคืนตามมาตรา 24 นี้ ก็แตกต่างกับตามกฎหมายอาญา โดยตามมาตรา 24 กำหนดระยะเวลาหกสิบวัน สำหรับยานพาหนะ และสามสิบวัน สำหรับสิ่งอื่น ๆ นับแต่วันที่ยึด ส่วนตามมาตรา 36 ประมวลกฎหมายอาญากำหนดหนึ่งปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด

(6) จากลักษณะพิเศษของกฎหมายศุลกากรและผลที่ตามมาแตกต่างกันในการบังคับใช้กฎหมายศุลกากรและกฎหมายอาญา ประกอบกับมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติว่า กรณีใดที่กฎหมายศุลกากรบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ หรือเมื่อโดยพระราชบัญญัตินี้แตกต่างกับกฎหมายหรือพระราชบัญญัติ หรือประกาศอื่นที่ขึ้นอยู่กับเรื่องเกี่ยวกับศุลกากรนั้น ก็ต้องนำเอาพระราชบัญญัติศุลกากรมาใช้บังคับ ซึ่งในกรณีนี้ กฎหมายศุลกากรได้บัญญัติถึงการริบทรัพย์และผลของการริบทรัพย์ไว้โดยเฉพาะแล้ว จึงชอบที่จะนำเอากฎหมายศุลกากรมาใช้บังคับ

(7) ดังนั้นในกรณีของตามมาตรา 27 ทวิ ซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายศุลกากร เป็นของที่เกิดจากความผิดมาตรา 27 หรือเป็นตัวของสิ่งเดียวกัน จึงต้องนำกฎหมายเรื่องริบทรัพย์และผลของการริบทรัพย์ของกฎหมายศุลกากรมาใช้บังคับกับความผิดมาตรา 27 ทวิ ด้วย โดยถ้าไม่มีเจ้าของมาขอคืนทรัพย์ที่ถูกยึดภายในกำหนด ทรัพย์นั้นก็จะตกเป็นของแผ่นดินโดยผลกฎหมายตามมาตรา 24 วรรคสอง นี้

¹³ เพ็ญแข พรหมจินดา, สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลกับอำนาจยึดและริบทรัพย์ตามกฎหมายศุลกากร, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531, หน้า 114.

(8) สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดตามมาตรา 32 ก็เช่นกัน กฎหมายมาตรา 32 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า "ยานพาหนะ....ใช้ในการย้าย ถอน ซ่อม เร็น ชนของที่ยังไม่เสียค่าภาษี หรือที่ต้องกักต หรือต้องห้าม ให้รีบเสียสิ้น" และยานพาหนะที่ใช้ในการขนของ ในการกระทำความผิด มาตรา 27 ทวิ ซึ่งเป็นของที่ยังไม่ได้เสียค่าภาษี หรือต้องกักต หรือต้องห้าม จึงเป็นสิ่งอันพึงต้องรีบตามมาตรา 32 นี้ และถ้าไม่มีเจ้าของมาร้องขอคืนทรัพย์สินที่ถูกยึดภายใน 60 วัน ยานพาหนะนั้นก็จะตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 24 วรรคสอง ได้ด้วย

4.3 ปัญหาการดำเนินคดีศาลปกครอง

การดำเนินคดีเป็นเรื่องการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือการให้ความยุติธรรมมาในทางกฎหมาย อำนาจในการให้ความยุติธรรมทางกฎหมายที่เกี่ยวกับวิธีการในการดำเนินคดี หรือพิจารณาความนั้น แบ่งออกเป็นอำนาจในการให้ความยุติธรรมขั้นต้น และอำนาจในการให้ความยุติธรรมชั้นปลาย¹⁴ ซึ่งกล่าวได้ดังนี้

ก. อำนาจในการให้ความยุติธรรมขั้นต้น ได้แก่ การใช้อำนาจในการจับกุม การสอบสวน การควบคุมตัว และการฟ้องร้อง ซึ่งตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา นั้น อำนาจในการจับกุม ตรวจค้น สอบสวน ควบคุมตัวและฟ้องร้อง เป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ แต่ตามกฎหมายศาลการให้อำนาจเจ้าพนักงานศาลการในการตรวจค้น¹⁵ จับกุม ยึดทรัพย์¹⁶ และฟ้องร้อง¹⁷ ได้เช่นกัน

ข. อำนาจในการให้ความยุติธรรมชั้นปลายในการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป ได้แก่ การพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ซึ่งศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ การดำเนินคดีตามกฎหมายศาลการมีทั้งโดยศาลและฝ่ายบริหาร ซึ่งกำหนดให้ฝ่ายบริหารโดยอธิบดีและคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนกรมศาลการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนกรมตำรวจ เป็นผู้ใช้อำนาจในการเปรียบเทียบคดีศาลการได้ทุกความผิดทางศาลการ¹⁸

ดังนั้นการใช้อำนาจให้ความยุติธรรมชั้นปลายในคดีศาลการ จึงได้แก่ การดำเนินคดีในชั้นศาลและการดำเนินคดีชั้นศาลการ ซึ่งเป็นการดำเนินคดีโดยฝ่ายบริหาร (ADMINISTRATIVE FUNCTION)¹⁹ โดยพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ.2469 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ใน

14 สติชัย ลิ่มพงศ์พันธุ์, ภาษีศาลการ, กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก, 2533, หน้า 108

15 พระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 มาตรา 19

16 พระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 มาตรา 24

17 พระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 มาตรา 101

18 สติชัย ลิ่มพงศ์พันธุ์, ภาษีศาลการ, หน้า 111

19 เรื่องเดียวกัน, หน้า 111

มาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ ให้อำนาจอธิบดีกรมศุลกากร และคณะกรรมการเปรียบเทียบ ที่จะทำการเปรียบเทียบระงับคดีด้วยการงดฟ้องร้องได้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติลักษณะพิเศษของกฎหมาย ศุลกากร

ฉะนั้น ในการดำเนินคดีศุลกากรเกี่ยวกับความผิดมาตรา 27 ทวิ จึงมีปัญหาคำถาม การดำเนินคดี 2 ประเด็นคือ ปัญหาการดำเนินคดีในชั้นศุลกากร และปัญหาการดำเนินคดีในชั้นศาล ดังนี้

4.3.1 ปัญหาการดำเนินคดีในชั้นศุลกากร

ในการดำเนินคดีในชั้นศุลกากร ได้แก่ การที่อธิบดีกรมศุลกากรและคณะกรรมการเปรียบเทียบทำการเปรียบเทียบ งดการฟ้องร้องในชั้นศาล โดยเป็นการระงับคดีในชั้น กรมศุลกากร ซึ่งเป็นการใช้อำนาจหน้าที่กึ่งตุลาการ (QUASI JUDICIAL FUNCTION)²⁰ ตามกฎหมายดังนี้

(1) การเปรียบเทียบคดีโดยอธิบดีกรมศุลกากร ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติ มาตรา 102 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 ว่า

"ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 102 ทวิ ถ้าบุคคลใดจะถูกฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมและใช้ค่าปรับ หรือได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือได้ ประกันตามที่อธิบดีจะเห็นสมควร อธิบดีจะงดการฟ้องร้องเสียก็ได้ และกรณีอธิบดีงดการฟ้องร้อง เช่นนี้ ให้อธิบดีเป็นอันคุ้มครองคดีนั้น อันอันที่จะถูกฟ้องร้องต่อไป ในกรณีแห่งความผิดนั้น"

จากหลักกฎหมายดังกล่าว การงดฟ้องร้องต้องให้ผู้ที่จะถูกฟ้องร้อง ยินยอม โดยต้องมีการประนีประนอมพร้อมใจกันทั้งสองฝ่าย และอธิบดีเห็นสมควรโดยให้ใช้ค่า ปรับทำความตกลงทำทัณฑ์บน หรือประกันเป็นลายลักษณ์อักษรในความผิดทุกความผิด เว้นแต่ ความผิดมาตรา 27 หรือมาตราอื่นที่ได้บัญญัติมาตรา 27 มาใช้บังคับ หรือมาตราที่กำหนดโทษตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 27 ถ้าราคาของกลางรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว เกินกว่าสี่หมื่นบาท

ก็ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการที่จะเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง

(2) การเปรียบเทียบคดีโดยคณะกรรมการ คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบคดี ตามที่พระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 บัญญัติไว้ในมาตรา 102 ทวิ ที่ว่า

"สำหรับความผิดตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2490 และ มาตรา 31 มาตรา 36 และมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 และ มาตรา 5 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 ถ้าราคาของกลางรวมค่าอากรขาเข้าด้วยแล้วเกินกว่าสี่หมื่นบาท ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนกรมศาลการ ผู้แทนกระทรวงการคลังและผู้แทนกรมตำรวจที่จะเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง และการที่คณะกรรมการงดการฟ้องร้องเช่นนี้ ให้ถือว่าเป็นอันคุ้มกันผู้กระทำความผิดนั้นในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดอันนั้น"

การเปรียบเทียบโดยคณะกรรมการนี้ เป็นการลดอำนาจอธิบดี และเป็นการควบคุมการใช้ดุลยพินิจของอธิบดีในการเปรียบเทียบ ซึ่งกระทำโดยเพียงลำพังมาเป็นในรูปคณะกรรมการ

การให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเปรียบเทียบคดีดังกล่าว เท่ากับเป็นการให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจหน้าที่ทางตุลาการ ซึ่งถ้ามองในแง่ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจโดยเคร่งครัดแล้ว อาจเห็นว่าเป็นการก้าวล่วงอำนาจตุลาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการให้อำนาจเปรียบเทียบคดีในทุกคดีความผิด และในทางปฏิบัติคดีศาลการจะสิ้นสุดลงด้วยการเปรียบเทียบเป็นส่วนมาก เพราะการดำเนินคดีชั้นศาลต้องใช้เวลาาน และโทษที่ศาลจะลงแก่ผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะความผิดตามมาตรา 27 ทวิ* ในขณะที่การเปรียบเทียบคดีอาจยืดหยุ่นอัตราในการเปรียบเทียบคดีได้ แต่ถ้ามองในแง่ที่ว่า ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจเป็นเพียงทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ (SEPARATION OF FUNCTION) โดยประสงค์จะแบ่งงานกันอย่างยืดหยุ่น ให้ประสานกลมกลืนและคานดุลย์กัน (CHECK AND BALANCE) เพื่อมิให้มีการผูกขาดอำนาจประการหนึ่ง และการ

* โทษตาม 27 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าของราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินห้าปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

ดำเนินคดีทางศาลอาญา มีลักษณะเป็นการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดทางเทคนิคอีกประการหนึ่งแล้ว²¹ จะเห็นได้ว่าการให้อำนาจเปรียบเทียบคดีเช่นนี้ เป็นทางเลือกที่เหมาะสมทางหนึ่งที่ดีกว่าให้อำนาจศาลวินิจฉัยคดีแต่เพียงลำพัง เพราะจะทำให้คดีเสร็จสิ้นไปรวดเร็วและสอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจทางการค้าระหว่างประเทศซึ่งเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การที่องค์กรธุรกิจใดต้องมีภาระทางคดีติดต่อกันเป็นเวลานาน ย่อมทำให้ระยะเวลาการตัดสินใจทางด้านทุนก็ดี หลักเกณฑ์ที่ถูกต้องในการชำระภาษีก็ดี พลอยชักเข้าไปด้วย อันไม่เป็นผลดีทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล

กฎหมายศาลอาญารออสเตรเลียนี้อำนาจรัฐมนตรีที่จะระงับคดีสำหรับความผิดทางด้านศาลอาญา โดยรัฐมนตรีมอบหมายอำนาจในการสอบสวนให้กับ COLLECTOR และมอบอำนาจในการพิจารณาและออกคำสั่งให้กับอธิบดีและรองอธิบดีกรมศาลอาญา นอกจากนั้นยังให้อำนาจรัฐมนตรีที่จะลดหย่อนหรืองดการลงโทษหรือริบได้ โดยผู้กระทำผิดได้ยินยอมในการระงับคดีดังกล่าว²²

ดังนั้นในการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดมาตรา 27 ทวิ จึงมีการเปรียบเทียบคดีในชั้นศาลอาญาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นความผิดที่มีบทลงโทษที่ตายตัวและอัตราโทษที่สูงแล้ว และกรมศาลอาญายังได้วางหลักเกณฑ์การเปรียบเทียบไว้ตามคำสั่งทั่วไป กรมศาลอาญาที่ 23/2535 ข้อ 13 ว่า "ความผิดตามมาตรา 27 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศาลอาญา พ.ศ. 2469 ให้อำนาจผู้ต้องหาของกลางให้เป็นของแผ่นดิน หากไม่มีของกลาง ให้นำเงินตามมูลค่าของกลางในราคารวมค่าภาษีอากรทุกประเภท" ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องการให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว จึงได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบระงับคดีในชั้นศาลอาญาแทนที่จะส่งดำเนินคดีในชั้นศาล โดยในกรณีนี้ เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมได้แต่เพียงทำความตกลงกับผู้ต้องหาให้ยินยอมยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน เพื่อให้คดีเสร็จสิ้น แต่ฐานอำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่นั้นไม่มีแต่อย่างใด เพราะบทบัญญัติของกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ว่าของเนื่องจากการกระทำความผิดมาตรา 27 ทวิ เป็นของพึงต้องริบ และศาลฎีกา

21 สติชัย ลิมพวงศ์พันธุ์, "ภาษีศาลอาญา" หน้า 112

22 หลวงนรกิจบริหาร, รายการดูงานการบริหารทั่วไปโดยสังเขปและระบบวิธีการจัดภาษีอากรในออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณีการพิมพ์, 2511), หน้า 207.

มีแนวว่าของมาตรา 27 ทวิ มิใช่ของตามมาตรา 27 จึงไม่มีอำนาจจับตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ดังนั้นถ้าหากมีการดำเนินคดีในชั้นศาลจึงมีความไม่แน่นอน เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมจึงใช้วิธีเจรจาตกลงให้ผู้ต้องหายินยอมยกของกลางให้เป็นของแผ่นดินเพื่อกรมศุลกากรจะได้เปรียบเทียบปรับระดับคดี ซึ่งการใช้วิธีนี้ทำให้การปราบปรามไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะผู้กระทำความผิดไม่มีการเช็ดถูหลบ เนื่องจากบทลงโทษไม่รุนแรง โดยเพียงแต่ยกของกลางให้เท่านั้น ไม่ต้องถูกปรับอีก 4 เท่าของราคาของรวมค่าอากร

4.3.2 ปัญหาในการดำเนินคดีในชั้นศาล

เมื่อเจ้าหน้าที่จับกุมได้ทำการจับกุมหรือยึดของที่ต้องสงสัยว่า เป็นของอันเนื่องด้วยความผิดมาตรา 27 ทวิ เจ้าของหรือผู้ครอบครองจะมีการต่อสู้คดี หรือฟ้องร้องกรมศุลกากรกับเจ้าหน้าที่ในชั้นศาล เพื่อเรียกทรัพย์สินคืน หรือเรียกค่าเสียหาย โดยในการดำเนินคดีนั้น จะต้องมีการพิสูจน์ความผิด อ้างอิงพยานหลักฐาน และนำสืบพยานหลักฐาน ซึ่งหลักเกณฑ์ของกฎหมายอาญาและกฎหมายศุลกากรแตกต่างกัน โดยกฎหมายศุลกากรมีบทกเว้นหลักกฎหมายอาญาทั่วไปในเรื่องเจตนาและหน้าที่นำสืบ เพราะจะทำให้การดำเนินคดีศุลกากร สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ง่ายขึ้น แต่เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 27 ทวิ มิได้มีบทบัญญัติยกเว้นหลักทั่วไปดังกล่าว จึงก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดีในชั้นศาลซึ่งจะกล่าวได้ดังนี้

(1) การพิสูจน์เจตนาในการกระทำความผิด

การกระทำที่จะเป็นความผิดมาตรา 27 ทวิ จะต้องเป็นการช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซัก รับจำนำ หรือรับไว้โดยประการใด ซึ่งของอันตนรู้ว่า เป็นของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยหลีกเลี่ยงอากร ซักห้าม หรือซักกัก ดังนั้น องค์ประกอบสำคัญของผู้กระทำจะมีความผิด คือ จะต้องมีความเจตนาในการกระทำความผิด โดยรู้ว่าของของตนได้รับไว้ หรือซักไว้ เป็นของที่ลักลอบหรือหลีกเลี่ยงหนีศุลกากรเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปของคดีอาญาที่บุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนาแต่ประเด็นเรื่องเจตนาในการกระทำความผิดนี้ หลักเกณฑ์ในกฎหมายอาญากับกฎหมายศุลกากรมีความแตกต่างกัน โดยตามกฎหมายศุลกากรในพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 มาตรา 16 กำหนดว่า "การกระทำที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.

2469 นั้น ๑.ให้ถือว่าเป็นความผิดโดยมิพักต้องคำนึงว่า ผู้กระทำมีเจตนา หรือกระทำโดยประมาท เลินเล่อหรือหาไม่" ซึ่งบทบัญญัติพิเศษของกฎหมายศุลกากรดังกล่าว มิได้ระบุถึงการกระทำ ความผิดมาตรา 27 ทวิ ด้วย บทบัญญัตินี้จึงไม่ครอบคลุมถึงการกระทำ ความผิดมาตรา 27 ทวิ ด้วย และองค์ประกอบความผิดมาตรา 27 ทวิ ระบุว่า เป็นของอันตนรู้ว่าเป็นของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงอากร ข้อห้าม หรือข้อกักต ดั้งนั้นการพิจารณาความผิดมาตรา 27 ทวิ จึงต้องพิสูจน์เจตนาในการกระทำ ความผิดด้วย แต่ในข้อเท็จจริงนั้น การพิสูจน์เจตนาของบุคคล กระทำได้ลำบาก เพราะผู้ซื้อหรือผู้ครอบครองจะอ้างว่าไม่รู้เสมอ ซึ่งในประเด็นนี้ในการบังคับกฎหมาย มาตรา 27 ทวิ นี้ ถ้าหากผู้ใช้โดยเฉพาะศาลคำนึงถึงเจตนาโดยทางกฎหมายที่จะต้องการปราบปรามรวมการลักลอบหนีศุลกากร การนำสืบเจตนาที่ถ้าถือว่าเพียงแต่ผู้รับไว้ หรือผู้ซื้อควรจะรู้ เท่านั้นก็ถือว่ารู้แล้ว ก็จะทำให้ทำการบังคับใช้กฎหมายสามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้ และทำให้การปราบปรามการลักลอบ หลีกเลียงภาษีศุลกากรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(2) หน้าที่นำสืบ

กฎหมายศุลกากรได้บัญญัติหลักเกณฑ์ หน้าที่นำสืบไว้ในมาตรา 100 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

"ในการฟ้องร้องคดีอื่น เกี่ยวกับของซึ่งต้องยึดเพราะไม่เสียภาษีหรือ เพราะเหตุพึงริบโดยประการอื่นก็ดี หรือเพื่อยึดเอาค่าปรับตามพระราชบัญญัตินี้ก็ดี ถ้ามีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นว่า ค่าภาษีสำหรับของนั้น ๆ ได้ส่งชำระถูกต้องแล้วหรือหาไม่ หรือว่าของนั้น ๆ ได้นำเข้า ได้ขึ้นขึ้นจากเรือ ได้ส่งออก ได้บรรทุกลงเรือ ได้ย้ายขนไป ได้เก็บ ได้ขาย หรือได้จัดการอย่างอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายหรือหาไม่ ท่านว่าหน้าที่พิสูจน์ตกอยู่แก่จำเลยทุกคดีไป"

การที่กฎหมายบัญญัติให้จำเลยต้องพิสูจน์ในประเด็นนี้ เพราะจำเลยย่อมรู้เห็นข้อเท็จจริงได้ดีว่า ของที่นำเข้าหรือส่งออกได้ชำระภาษีถูกต้องแล้วหรือไม่ จึงเป็นการสมควรและชอบด้วยเหตุผลที่ทำให้การพิสูจน์ตกอยู่แก่จำเลย เพราะจำเลยเป็นฝ่ายที่ได้เปรียบที่ทราบข้อเท็จจริงได้ดีกว่า กฎหมายจึงสันนิษฐานให้ เป็นคุณแก่ฝ่ายที่ เรียกร้อง เพื่อให้ฝ่ายที่ได้เปรียบต้องมีภาระการพิสูจน์

หลักเกณฑ์ในการบังคับใช้หน้าที่นำสืบตามมาตรา 100 ดังกล่าว ศาลได้ใช้ในขอบเขตที่จำกัด โดยใช้เฉพาะกรณีที่เป็น การลักลอบหนีศุลกากรเข้ามาใน หรือออกไปนอกราชอาณาจักร หรือเป็นการหลีกเลี่ยงโดยเจตนาที่จะหนีภาษี หากจำเลยต่อสู้ว่าจำเลยซื้อของใน

ราชอาณาจักรซึ่งเป็นการกระทำความผิดมาตรา 27 ทวิ แล้ว ศาลจะไม่นำหลักเกณฑ์มาตรา 100 มาบังคับใช้ เพราะศาลฎีกาได้ตีความเคร่งครัดโดยให้เหตุผลว่า มาตรา 100 บัญญัติถึงหน้าที่ น่าสืบว่าตกอยู่แก่จำเลยนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้ลักลอบหนีภาษีขาเข้าและขาออก ทว่าได้เกี่ยวกับ ผู้ซื้อของเหล่านั้นจากพ่อค้าไม้ คดีที่โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ.2469 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้ลักลอบหนีภาษีศุลกากร หรือเกี่ยวข้องกับงานหลัก เลี่ยงการเสียภาษีศุลกากรโดยเจตนาจะฉ้อโกงภาษี แต่จำเลยเป็นผู้รับซื้อของไว้จากพ่อค้าโดย เปิดเผย จำเลยไม่ได้เป็นผู้ลักลอบหนีภาษีหรือสมรู้ด้วยประการใดเลย²³ และศาลยังได้กล่าว ว่า หน้าที่พิสูจน์ตกอยู่แก่จำเลยตามมาตรา 100 นั้น เป็นเรื่องของการฟ้องร้องเกี่ยวกับของที่ยึด เพราะหลีกเลี่ยงการเสียภาษี หรือเป็นของที่พึงริบ หรือเพื่อเอาค่าปรับตามพระราชบัญญัตินี้ หาก จำเลยมีข้อโต้แย้งว่าเสียภาษีศุลกากรถูกต้องแล้วจำเลยจึงมีหน้าที่ต้องนำสืบ ต่างกับกรณีที่จำเลย ขอให้การปฏิเสธมาแต่แรกว่ามีได้น้ำของออกนอกราชอาณาจักร หากแต่เป็นการชนหรือบรรทุกอยู่นอก ราชอาณาจักรแล้วจะนำมาตราดังกล่าวมาให้เป็นหน้าที่จำเลยนำสืบพิสูจน์ไม่ได้²⁴

กรณีศาลตีความมาตรา 100 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469 เช่นนี้ ทว่าให้มีปัญหาในการดำเนินคดีศุลกากร โดยเฉพาะความผิดมาตรา 27 ทวิ เมื่อหน้าที่น่าสืบ ตกอยู่แก่โจทก์คือ เจ้าหน้าที่ศุลกากรด้วยแล้ว ทว่าให้เกิดภาวะแก่เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมที่จะต้องหาพยาน หลักฐานมานำสืบ และในการฟ้องร้องดำเนินคดีศุลกากรจะต้องมีพยานหลักฐานสนับสนุนการกระทำ ความผิด แต่การกระทำความผิดตามมาตรา 27 ทวิ ฐานรับของหนีภาษีนี้ ส่วนมากจะเป็นการ ตรวจพบของกลางระหว่างทาง หรือซุกซ่อนตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งขาดแคลนหลักฐานในการดำเนิน คดีที่จะพิสูจน์ความผิดได้ จึงทำให้ผลการดำเนินคดีไม่มีความแน่นอน โอกาสชนะคดีเป็นไปได้ยาก ขึ้น ซึ่งทำให้การปราบปรามไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

23 คดีพิพากษาฎีกาที่ 972/2497

24 คดีพิพากษาฎีกาที่ 1881/2515

4.3.3 ปัญหาการดำเนินคดีเกี่ยวกับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำผิด

ในปัจจุบันการดำเนินคดีเพื่อริบยานพาหนะที่ใช้ในการชนของหนีภาษี ผลการดำเนินคดีเกือบจะไม่สามารถริบยานพาหนะได้เลย* โดยเมื่อมีการจับกุมหรือยึดยานพาหนะที่ใช้ในการชนของหนีภาษีมา เจ้าของจะยื่นคำร้องขอยานพาหนะคืนจากกรมศุลกากรหรือจากศาล านกรณีมีการฟ้องร้องต่อศาล ซึ่งกรมศุลกากร และศาลก็จะพิจารณาคืนให้ไป²⁵ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ลักลอบชนของหนีภาษีใช้หลักกฎหมายที่ว่า บุคคลไม่ควรต้องรับโทษจากเหตุที่ตนมิได้เป็นผู้กระทำผิด และจะลงโทษผู้กระทำผิดได้ ผู้นั้นต้องกระทำโดยเจตนาขึ้นมาเป็นเกราะป้องกันการชนของหนีภาษีของตน ด้วยการเตรียมการทำสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อไว้ นอกจากนั้น านกรณีที่เป็นความผิดมาตรา 27 ทวิ ศาลฎีกาได้มีแนวการบังคับใช้กฎหมายโดยใช้หลักประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ทำการริบยานพาหนะของกลาง²⁶ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ศาลยึดหลักผู้เป็นเจ้าของยานพาหนะจะต้องมีส่วนรู้เห็นในการชนของหนีภาษี จึงจะทำการริบยานพาหนะได้ ถ้าหากเจ้าของไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำผิดแล้ว ก็ไม่ควรที่จะริบยานพาหนะของเขาไป จึงก่อให้เกิดปัญหาในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากรมาก ที่ไม่สามารถริบยานพาหนะที่ใช้ในการชนของหนีภาษีได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

* ข้อมูลจากกองคดี กรมศุลกากร

²⁵ คำพิพากษาฎีกา 464/2509

4.4 ปัญหาในการขอคืนทรัพย์สินที่ถูกยึดหรือริบ

จากการที่ศาลฎีกานำหลักประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ริบทรัพย์สินอันเนื่องจากการกระทำความผิด มาตรา 27 ทวิ โดยไม่นำหลักกฎหมายศุลกากรมาใช้บังคับ ทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาเรื่องการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรือริบไว้ เพราะเมื่อทรัพย์สินถูกยึดหรือริบไว้ ไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างการยึดของเจ้าพนักงาน หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล หรือศาลมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินนั้น ในบางกรณีทรัพย์สินที่ยึดหรือริบไว้ ผู้กระทำความผิดมิได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกริบ หรือเจ้าของที่แท้จริงมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด ในกรณีเช่นนี้ เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริง จะมีสิทธิ์ร้องขอคืนได้เพียงไร ในเมื่อหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญา กับหลักกฎหมายศุลกากรแตกต่างกัน

ตามหลักประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติไว้ในมาตรา 36 ดังนี้

"ในกรณีที่ศาลสั่งริบตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34 ไปแล้ว หากปรากฏในภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของที่แท้จริงว่า ผู้เป็นเจ้าของมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ก็ให้ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สิน ถ้าทรัพย์สินนั้นยังอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน แต่คำเสนอของเจ้าของที่แท้จริงจะต้องกระทำต่อศาลภายในหนึ่งปี นับแต่วันพิพากษาถึงที่สุด"

จากบทบัญญัติดังกล่าวมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ทรัพย์สินที่จะขอคืนจากการที่ถูกริบทรัพย์สินนั้น จะขอคืนหรือคัดค้านทรัพย์สินที่ถูกริบได้เฉพาะเป็นกรณีการริบทรัพย์สินตาม มาตรา 33 หรือมาตรา 34 เท่านั้น แต่กรณีการริบทรัพย์สินตามมาตรา 32 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ทรัพย์สินที่ถูกริบนั้น มีลักษณะเป็นความผิดที่อยู่ในตัวมันเอง อันเป็นทรัพย์สินที่มีผู้ใดสามารถมิได้ จึงไม่สามารถขอคืนได้ ส่วนการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33, 34 จะเห็นว่า สภาพปกติของทรัพย์สินมิใช่มีลักษณะเป็นความผิดแต่อย่างใด เป็นทรัพย์สินที่ใช้ประโยชน์ตามทั่วไป แต่เนื่องจากผู้กระทำความผิด ได้นำเอาทรัพย์สินเหล่านี้ไปใช้ในการกระทำความผิด เช่น รถยนต์ใช้ในการขนของลักลอบหนีศุลกากร

(2) ผู้ที่จะคัดค้านหรือขอคืนทรัพย์สินที่ถูกยึดหรือริบ จะต้องเป็นเจ้าของที่แท้จริงหรือผู้ที่มีกรรมสิทธิ์เท่านั้น เช่น ผู้เช่าซื้อรถยนต์ยังไม่ได้กรรมสิทธิ์ ร้องขอคืนรถยนต์ไม่ได้²⁷

(3) ทรัพย์สินที่ถูกเจ้าพนักงานยึดไว้เป็นของกลาง ยังคงอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน ถ้าหากว่าทรัพย์สินไม่ได้อยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน ก็ไม่ใช่กรณีที่จะต้องมาขอคืนตามมาตรา 36 นี้ เป็นเรื่องต้องพิจารณากันในชั้นบังคับคดี

(4) จะต้องร้องขอต่อศาลในระหว่างพิจารณาคดี โดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุด²⁸ และทำให้ศาลเป็นผู้สั่งคืน

(5) ระยะเวลาที่ร้องขอมีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด

(6) ผู้ที่ร้องขอคืนหรือคัดค้าน จะต้องกล่าวอ้าง หรือนำสืบให้ได้ว่า ตนเองไม่ได้มีส่วนรู้เห็นเป็นจำวนการกระทำความผิด ซึ่งหลักเกณฑ์นี้เป็นหลักที่สำคัญเพราะการริบทรัพย์สินเป็นการตัดรอนกรรมสิทธิ์ของผู้เป็นเจ้าของ ทำให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยคำสั่งศาล จึงมีผลเป็นการลงโทษเจ้าของกรรมสิทธิ์ ถ้าหากผู้กระทำความผิดได้อำนาจทรัพย์สินของผู้อื่นไปใช้ในการกระทำความผิด โดยเจ้าของไม่ได้รู้เห็นเป็นจำวนด้วยแล้ว ก็ชอบที่จะให้ผู้เป็นเจ้าของมีโอกาสร้องคัดค้านหรือขอคืนทรัพย์สินนั้นได้

ตามหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการพิจารณาคดีของกลาง นอกจากจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 แล้ว ยังต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกด้วย ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 85 วรรคสาม ว่า "สิ่งของใดที่ยึดไว้ เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็คืนให้แก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่น ซึ่งมีสิทธิเรียกขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น"

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 นี้ เป็นบททั่วไปที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานยึดของกลางไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด และในหลักการ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วให้คืนแก่ผู้ต้องหา

²⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 1768/2517

²⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 604/2514

หรือแก่ผู้อื่น ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืน แต่การคืนของกลางระหว่างคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาฯ ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานไว้โดยชัดแจ้ง จึงต้องใช้อำนาจทั่วไปคือ เจ้าพนักงานเมื่ออำนาจใช้ดุลพินิจที่จะยึดของกลางไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุดหรือไม่ก็ได้ ถ้าเจ้าพนักงานผู้ยึดเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะต้องเก็บรักษาไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด ก็ยอมคืนให้แก่ผู้ขอได้²⁹

ตามหลักกฎหมายศุลกากร

การยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานโดยผลของกฎหมายดังกล่าวแล้วในมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 โดยให้อำนาจแก่พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจยึดสิ่งใด ๆ อันจะพึงต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้ (ได้แก่สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตาม 13 มาตราดังที่กล่าวในบทที่ 2) ในเวลาใด ๆ และ ณ ที่ใด ก็ได้และสิ่งที่ยึดไว้นี้ เจ้าของหรือผู้มีสิทธิอาจที่จะมาร้องคัดค้านหรือขอคืนได้ ถ้าหากว่าตนเองมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด ซึ่งจะต้องมายื่นคำร้องเรียกคืนเอาภายในกำหนด 60 วัน สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำผิด 30 วัน สำหรับสิ่งอื่น นับแต่วันยึด

ดังนั้น การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกยึดไว้โดยผลของกฎหมาย ตามมาตรา 24 นี้ มีหลักเกณฑ์พอสรุปได้ดังนี้

- (1) จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตามบทบัญญัติแห่ง 13 มาตรา ดังกล่าวในบทที่ 2
- (2) การร้องขอคืนของกลาง ต้องยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานผู้ยึด ก่อนที่ของกลางนั้นจะตกเป็นของแผ่นดิน ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469
- (3) บุคคลผู้มีสิทธิร้องขอคืนของกลาง ให้สิทธิทั้งเจ้าของแท้จริง คือ ผู้มีกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินและผู้มีสิทธิ ผู้มีสิทธิในที่นี้หมายความว่า ผู้มีสิทธิครอบครองใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินนั้นได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น ผู้เช่าซื้อยืมมีสิทธิครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นได้ตามสัญญาเช่าซื้อ และการยื่นคำร้องอาจยื่นเองโดยตรง หรือมอบตัวแทนให้ดำเนินการแทนก็ได้
- (4) ผู้มีสิทธิร้องขอคืนของกลาง จะต้องเป็นบุคคลที่ไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด หรือมีส่วนในการกระทำแต่อย่างใด

²⁹มานิต สิทธิผล, "ปัญหาทางกฎหมายในการยึดและริบทรัพย์สินของกลางในคดีป่าไม้"

(5) อายุความจะใช้สิทธิร้องขอคืน ต้องร้องขอคืนภายใน 60 วันสำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือ 30 วันสำหรับสิ่งอื่นนับแต่วันยึด

ในเรื่องการคืนทรัพย์สินที่ถูกยึดนี้ตามกฎหมายประเทศสิงคโปร์ ได้ให้สิทธิแก่เจ้าของสินค้าที่ถูกยึดหรือริบทรัพย์ ร้องขอคืนได้โดยกฎหมายศุลกากรสิงคโปร์³⁰ มาตรา 115 บัญญัติว่า

(1) ในกรณีที่มีได้มีการฟ้องร้อง เกี่ยวกับของกลางภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันที่ไต่ยึด ให้ริบของกลางนั้นเสีย เว้นแต่จะได้มีการเรียกร้องเอาภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

(2) บุคคลใด ๆ ซึ่งเป็นเจ้าของสินค้านั้น ๆ หรือตัวแทนผู้ได้รับมอบอำนาจ อาจจะร้องขอคืนสินค้าที่ถูกยึดไว้

(3) เมื่อได้รับคำร้องขอคืนแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นเรื่องให้แก่ผู้ควบคุมสินค้า ผู้ควบคุมสินค้าอาจจะพิจารณาสั่งปล่อยสินค้านั้นโดยตรงหรืออาจจะให้เสนอเรื่องราวต่อศาล

(4) ศาลอาจจะออกหมายเรียกให้ผู้ร้องที่อ้างว่าเป็นเจ้าของสินค้านั้น และผู้ครอบครองสินค้าในขณะที่ถูกยึด ถ้าหากรู้ตัวผู้ยื่นให้มาศาล ไม่ว่าผู้ถูกหมายเรียกจะมาศาลหรือไม่ ศาลก็จะดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป ถ้าหากพิสูจน์ความผิดไม่ได้ก็จะคืนทรัพย์สินนั้น

(5) ภายใต้ (4) ของมาตรานี้ให้ใช้กับมาตรา 102 ของพระราชบัญญัตินี้ด้วย โดยให้ถือว่า บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือสินค้าที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินในขณะที่ถูกยึดนั้น ถือเป็นเจ้านายตามพระราชบัญญัตินี้

จากหลักกฎหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกยึด หรือริบตามกฎหมายอาญากับกฎหมายศุลกากรนั้น แตกต่างกัน เมื่อมีการเลือกบังคับใช้กฎหมายที่ต่างกัน หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคืนทรัพย์สินจึงย่อมจะแตกต่างกัน และมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องที่แตกต่างกันไปด้วย จากการศึกษาที่ต้องการแสดงให้เห็นว่าการที่ศาลฎีกามีแนววินิจฉัยในการบังคับใช้กฎหมาย โดยการนำกฎหมายอาญาไปบังคับใช้ในคดีศุลกากร มิได้เน้นหลักกฎหมายศุลกากรเป็นวินิจฉัยคดี ทำให้มีผลในการขอคืนทรัพย์สินที่ถูกยึดหรือริบที่แตกต่างกัน ซึ่งมีประเด็นที่พิจารณาดังนี้

4.4.1 ประเด็นที่จะมาร้องเรียกขอคืน

ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 24 กำหนดว่า ผู้ที่มาเรียกร้องขอคืนทรัพย์สินที่ยึด ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เพียงแต่เป็นผู้มีสิทธิในทรัพย์สินก็สามารถเรียกร้องเรียกเอาได้ ส่วนประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 กำหนดให้เจ้าของทรัพย์สินเท่านั้น จึงจะมีสิทธิเรียกเอาทรัพย์สินที่ยึดไว้คืน³¹ ดังนั้น จึงเป็นปัญหาในการพิจารณาผู้ที่จะมีสิทธิเรียกร้องขอคืนทรัพย์สินที่ยึดหรือริบว่า ถ้าเป็นการบังคับใช้กฎหมายศุลกากร บุคคลที่มีสิทธิร้องขอคืน ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เช่นกฎหมายอาญา

4.4.2 ประเด็นกำหนดระยะเวลาในการขอคืน

ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 24 กำหนดระยะเวลาใช้สิทธิร้องขอคืนภายใน 60 วัน สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือ 30 วัน สำหรับสิ่งอื่น นับแต่วันยึด แต่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 กำหนดให้ต้องร้องขอคืนภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด จึงมีปัญหาว่า ผู้มีสิทธิจะต้องขอคืนภายในระยะเวลาเท่าใดและตามกฎหมายใด ซึ่งมีระยะเวลาที่แตกต่างกัน เพราะมีฉะนั้นทรัพย์สินอาจตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมายผู้ร้องไม่มีสิทธิได้คืนแต่อย่างใด

ดังนั้นถ้าหากพิจารณาแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ถือว่าความผิดตามมาตรา 27 ทวิ มิได้บัญญัติโทษริบทรัพย์สินไว้ การริบทรัพย์สินจึงตกอยู่ขอบททั่วไปของกฎหมายอาญา การคืนของกลางก็จะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายอาญา คือ ผู้ทรงกรรมสิทธิ์เท่านั้น ที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาล. ภายหลังจากที่ของกลางนั้นตกเป็นของแผ่นดินตามคำพิพากษาแล้ว และต้องร้องขอคืนภายใน 1 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

ประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า เมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากร และตามหลักกฎหมายศุลกากร มีบทบัญญัติเรื่องการลงโทษริบทรัพย์สิน และการขอคืนของกลางไว้ใน การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ จึงควรนำหลักกฎหมายศุลกากรมาบังคับใช้เพราะกฎหมายศุลกากร เป็นกฎหมายพิเศษ มีความมุ่งหมายพิเศษแตกต่างจากกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นบททั่วไป

31 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 365/2513, ที่ 1768/2517

4.4.3 การพิจารณาคืนทรัพย์สินในกรณีอัยการสั่งไม่ฟ้อง

กรณีที่มีการจับกุมยึดของกลาง และมีการฟ้องร้องดำเนินคดี โดยพนักงานสอบสวนเห็นความเห็นควรส่งฟ้องผู้ต้องหา และส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณา ต่อมาปรากฏว่าพนักงานอัยการได้มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา ดังนี้ ประเด็นเรื่องของกลางที่ยึดไว้ กรมศุลกากรจะต้องพิจารณาคืนทรัพย์สินที่ยึดแก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิไปทันที โดยพิจารณาเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 85 อย่างเดียว หรือพิจารณาพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 24 ด้วยหรือไม่

ประเด็นปัญหานี้เป็นการตีความเพื่อบังคับใช้กฎหมายต่างฉบับกัน ซึ่งผลของกฎหมายแต่ละฉบับต่างกัน โดยถ้าหากพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 85 ก็จะต้องคืนทันที แต่ถ้าหากพิจารณาพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 24 ก็ไม่ต้องคืนทันทีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือถ้าไม่มาขอภายในกำหนดเวลาของมาตรา 24 ของนั้นก็ตกเป็นของแผ่นดิน โดยพิจารณาได้ดังนี้

(1) การพิจารณาสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้น เป็นกรณีที่พนักงานอัยการอาจเห็นว่าพยานหลักฐานไม่พอฟ้องผู้ต้องหา หรือพยานบุคคลขัดแย้งกัน เป็นคนละประเด็นกับการคืนของกลาง ถ้าหากมีพยานหลักฐานเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง ก็ชอบที่จะไม่คืนของกลางให้ผู้ต้องหา เพราะของดังกล่าวเป็นสิ่งอันพึงต้องริบตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 24³²

(2) ในการพิจารณาคืนของกลางนี้ จะต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด คือจะต้องพิจารณาทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 85 วรรคสาม และพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 24 เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้บัญญัติไว้ว่า ใครเป็นผู้มีสิทธิเรียกร้องขอคืนของกลาง จึงต้องพิจารณากฎหมายศุลกากร คือพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 24 วรรคสอง ที่บัญญัติว่าสิ่งที่ยึดไว้ นั้น ถ้าเจ้าของหรือผู้มีสิทธิไม่มายื่นคำเรียกร้องเอาภายในกำหนดหกสิบวัน สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำ

³² ชูชาติ อัสวโรจน์, "การคืนของกลางในคดีศุลกากร ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา", วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 22, มิถุนายน 2535 หน้า 250

ผิด สามสิบวันสำหรับสิ่งอื่นนับแต่วันที่ยึด ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของ และให้ตกเป็นของแผ่นดิน³³

(3) กรมศุลกากรอาจสั่งการเกี่ยวกับของกลาง แตกต่างไปจากที่พนักงานอัยการแจ้งพนักงานสอบสวนได้ ซึ่งในเรื่องนี้ กรมอัยการเคยตอบข้อหารือของกรมศุลกากร

"การแจ้งดังกล่าว เป็นเพียงคำแนะนำของพนักงานอัยการเท่านั้น กรมศุลกากรมีอำนาจดำเนินการตามที่กรมศุลกากรเห็นว่าถูกต้องได้..."

"ส่วนของกลางในคดี จะเป็นสิ่งของอันพึงต้องริบตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 24 หรือไม่นั้น เป็นปัญหาข้อเท็จจริงย่อมเป็นดุลยพินิจของกรมศุลกากร หากกรมศุลกากรเห็นว่าของกลางเป็นของอันพึงต้องริบตามพระราชบัญญัติ หรือผู้มีสิทธิไม่มายื่นคำร้องเรียกเอาภายในกำหนดตามกฎหมาย ของกลางนั้นก็จะตกเป็นของแผ่นดิน หากมีสิ่งของอันจะพึงต้องริบก็ควรที่จะต้องคืนแก่ผู้ต้องหาหรือผู้มีสิทธิ และหากกรมศุลกากรเห็นว่าผู้ขอคืนของกลางมิใช่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิเรียกคืนของคืนก็ดี หรือเป็นสิ่งที่ "ให้ริบ" ตามพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 มาตรา 17 กรมศุลกากรก็ไม่ควรคืนของกลางให้ไปตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 424/2501³⁴

(4) การตีความเช่นนี้ ไม่ขัดแย้งกับการใช้อำนาจของพนักงานอัยการ เพราะอำนาจในการสั่งคดียังเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ ส่วนการคืนของกลางหรือไม่ ต้องพิจารณาให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายศุลกากร โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 85 วรรค 3 บัญญัติให้เจ้าพนักงานที่ยึดของนั้นไว้ คืนของนั้นให้แก่ผู้มีสิทธิเรียกคืนของคืนสิ่งของนั้น ส่วนใครจะเป็นผู้มีสิทธิเรียกคืนของคืนสิ่งของนั้น มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 24 วรรค 2 ให้เจ้าของหรือผู้มีสิทธิ เป็นผู้ยื่นคำเรียกร้อง และต้องยื่นคำเรียกร้องภายในกำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ มิฉะนั้นให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของและให้ตกเป็นของแผ่นดิน

33 เรื่องเดียวกัน, หน้า 261

34 หนังสือกรมอัยการด่วนมากที่ บพ.1202/14415 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2526

(5) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็มีได้มีบทบัญญัติว่า มาให้นามมาตรา 24 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ.2469 มาใช้บังคับในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาแต่อย่างใด ดังนี้จึงเห็นได้ว่า กฎหมายประสงค์จะให้กรมศาลการพิจารณาเรื่องการคืนของกลางให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(6) นอกจากนั้น เมื่อเทียบเคียงการพิจารณาคืนของกลางของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจไม่คืนทรัพย์สินของกลางให้แก่ผู้ต้องหาหรือผู้อื่น เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าตามพยานหลักฐาน ทรัพย์สินของกลางเป็นทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิด³⁵

³⁵ หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตอบข้อหารือกรมตำรวจที่ นร.0601/2563

4.5 ปัญหาในการจำหน่ายทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินแล้ว

ปัญหาที่ตามมาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายอาญาและกฎหมายศุลกากร อีกประการหนึ่ง คือ การจำหน่ายทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินแล้ว โดยเมื่อทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ไม่ว่าด้วยประการก็ตาม จะต้องมีการจำหน่ายทรัพย์สินเหล่านั้น ซึ่งอำนาจและวิธีการจำหน่ายของกฎหมายอาญาและกฎหมายศุลกากรนั้นแตกต่างกัน คือ

ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 25 บัญญัติว่า ".....สิ่งของที่ยึดและริบได้ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือบทกฎหมายอื่นอันเกี่ยวแก่ศุลกากรนั้น ให้จำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่ง" ซึ่งอำนาจของอธิบดีกรมศุลกากรให้จำหน่ายนั้นมีหลายวิธี เช่น ขายทอดตลาด ซึ่งได้แก่การขายแก่ผู้ประมูลราคาสูงสุด ขายโดยวิธีอื่น เช่น ขายบางส่วนข้าราชการขายคืนให้แก่ผู้ต้องหา ขายให้ส่วนราชการกรมศุลกากรหรือส่วนราชการอื่นให้หน้าออกทำลาย

ส่วนตามประมวลกฎหมายอาญา ทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินตามที่ศาลพิพากษาให้ริบนั้น ศาลจะพิพากษาให้ทำหรือทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้³⁶ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจำหน่ายของกลางตามกฎหมายศุลกากรแตกต่างกับการจำหน่ายตามกฎหมายอาญา ดังนั้นในกรณีนี้ ถ้าหากยึดถือแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ในการนำหลักตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้ในการริบทรัพย์สินคดีศุลกากร การจำหน่ายทรัพย์สินนั้น จะต้องใช้หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 35 หรือตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 25 ซึ่งเป็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย

36 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35

4.6 ผลกระทบในการป้องกันและปราบปราม

กฎหมายศุลกากรเป็นเครื่องมือของรัฐที่สำคัญอย่างหนึ่งในการแสวงรายได้ เพื่อนำรายได้ไปพัฒนาประเทศ ด้วยการกำหนดหลักการ และวิธีการในการจัดเก็บภาษีให้เป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายภาษีของรัฐ และกำหนดสภาพบังคับเพื่อที่จะลงโทษบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายและหลีกเลี่ยงภาษี ในอันที่จะสร้างความเป็นธรรมและเสมอภาคในสังคม

การลักลอบหนีศุลกากร เป็นวิธีการหลบเลี่ยงภาษีอากรที่มีการกระทำความผิดกันมากในกฎหมายศุลกากร และเป็นปัญหาสำคัญที่กรมศุลกากรที่จะหามาตรการป้องกัน ปราบปราม ให้ลดน้อยลง เพราะเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ³⁷ คือ

(1) ทำให้รายได้ของรัฐบาลรั่วไหลไปเป็นจำนวนมาก เพราะภาษีศุลกากรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญแห่งหนึ่งของรัฐบาล เมื่อรายได้ลดลงมีผลต่อการพัฒนาประเทศ ไม่สามารถนำเงินไปพัฒนาประเทศตามแผนที่วางไว้

(2) ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม เนื่องจากผู้ประกอบการสุจริตไม่อาจแข่งขันกับผู้ลักลอบ หรือผู้หลีกเลี่ยงภาษีอากรได้ และความไม่เท่าเทียมกันในระหว่างผู้เสียภาษีโดยสุจริตกับผู้หลีกเลี่ยงภาษี

(3) ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและปัญหาผู้มีอิทธิพล โดยเฉพาะในจังหวัดชาย-ทะเล หรือจังหวัดที่มีเขตแดนติดต่อกับต่างประเทศ ผู้ลักลอบหนีศุลกากรรายใหญ่สามารถสร้างอิทธิพล โดยอาศัยเงินที่ได้มาจากการลักลอบหนีศุลกากร

(4) กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ในกรณีการลักลอบนำเข้าอาวุธสงคราม และยุทธโธปกรณ์ เช่น เครื่องมือสื่อสาร

(5) กระทบกระเทือนต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากรัฐไม่สามารถใช้กำลังของรัฐเข้าควบคุมระบบการเงินได้

37 วันชัย บุสสเด็จ, "การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารงานป้องกัน และปราบปรามของกรมศุลกากร", เอกสารรายงาน, หน้า 3

การป้องกันการหลบเลี่ยงภาษี จึงเป็นมาตรการหนึ่งที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการจัดเก็บภาษีอากรที่มีประสิทธิภาพ อันอื่นที่จะทำให้การจัดเก็บภาษีอากรบรรลุเป้าหมายของรัฐ³⁸ และมาตรการป้องกันที่สำคัญได้แก่ การปราบปรามจับกุมผู้ทำการลักลอบหนีศุลกากรหรือหลีกเลี่ยงภาษีอากร และการปราบปรามจะได้ผลจะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ มีการลงโทษที่เด็ดขาดและจริงจัง เพื่อให้ผู้กระทำผิดกลัว เข็ดขยาดไม่กล้ากระทำผิดอีก หรือขาดทุนไม่สามารถทำได้อีก หรือมีผลทำให้บุคคลอื่นไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่าง

การป้องกันและปราบปราม การลักลอบหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร จึงเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของกฎหมายศุลกากร และเป็นนโยบายด้านภาษีอากรด้านหนึ่งของรัฐที่จะทำให้การจัดเก็บภาษีอากรบรรลุเป้าหมาย การลักลอบและหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรในความผิดต่าง ๆ โดยเฉพาะความผิดมาตรา 27 และมาตรา 27 ทวิ ทำให้รายได้ภาษีอากรของรัฐลดน้อยลงไปเป็นจำนวนมาก อันเป็นผลเสียแก่ประเทศชาติ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ กรมศุลกากรในฐานะหน่วยงานของรัฐมีปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากร จึงต้องทำการปราบปรามการลักลอบหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเข้ามาตรการทางกฎหมายที่จะจับกุม ยึดทรัพย์สิน และดำเนินคดีจับทรัพย์สินของกลาง เป็นของแผ่นดินให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

การป้องกันและปราบปรามการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรให้ได้ผลจริงจัง จะต้องมีการลงโทษผู้กระทำผิดด้วยความเด็ดขาด โดยเมื่อมีการจับกุมยึดของกลาง รวมทั้งยานพาหนะจากการกระทำผิดตามกฎหมายศุลกากรมาแล้ว เจ้าหน้าที่สามารถหาพยานหลักฐานมาดำเนินคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดจนมีการลงโทษผู้กระทำผิด และริบของกลาง ยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำผิดได้ด้วยจึงทำให้ผู้กระทำผิดหลายจำ แต่ในทางปฏิบัติการดำเนินคดีหรือการพิสูจน์ความผิดไม่สามารถหาพยานหลักฐานได้แจ้งชัด จึงมีการยกฟ้อง และคืนของกลางแก่ผู้ต้องหาไปเป็นส่วนมาก ทำให้มีการกระทำผิดซ้ำอีกจนเป็นอาชีพและเป็นขบวนการลักลอบหนีศุลกากร โดยเฉพาะการลักลอบหนีศุลกากรตามแถบชายแดนภาคใต้ บริเวณชายแดน ต.ป่าดงเบขาร์ อ.สะเตา จ.สงขลา

³⁸ อมร จันทรสุมบุรณ์ "LAW ENFORCEMENT มิติที่ 3 ของกฎหมาย", วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม 1 ตอน 1, เมษายน 2525 : หน้า 115

การลักลอบหนีศุลกากรตามแนวชายแดนภาคใต้ ทำเป็นขบวนการที่ประกอบด้วย นายทุนที่มีการลงทุนเป็นจำนวนมาก มีผู้ดำเนินการขนส่งจำนวนมาก โดยการล่าเสี่ยงจากชายแดน มาเป็นช่วง ๆ อาศัยพื้นที่ป่าไม้ทางพาราบริเวชายแดน เก็บสะสมของลักลอบไว้ในป่าชายแดน เมื่อเจ้าหน้าที่ไม่อยู่หรือเพลอเรือ จะทำการลักลอบนำเข้ามาส่งที่ อ.หาดใหญ่ หรือกรุงเทพฯ ด้วย ขบวนการรถยนต์ที่มีรถนาขบวน รถคุ้มกันซึ่งจะมีอุปกรณ์สื่อสารที่ทันสมัย เช่น วิทยุมือถือ วิทยุติดตามตัว นอกจากนั้น กลุ่มขบวนการนี้จะจัดคนเฝ้าติดตามเจ้าหน้าที่ และรถยนต์ของหน่วยปราบปรามของ ศุลกากรว่า ไปถึงปฏิบัติงานบริเวณใด โดยจะแจ้งให้ผู้ขนส่งล่าเสี่ยงทราบเส้นทางของเจ้าหน้าที่ เพื่อจะได้หลบเลี่ยงการจับกุมของเจ้าหน้าที่

จากลักษณะการลักลอบหนีศุลกากรที่เป็นขบวนการด้วยวิธีการทันสมัยเช่นนี้ เป็นการช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อง หรือรับไว้โดยประการใด ซึ่งของอันตนรู้ว่า เป็นของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยหลีกเลี่ยงอากร ข้อห้าม หรือข้อจำกัด อันเป็นความผิด ตามมาตรา 27 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 แต่ปัญหาในการดำเนินคดีศุลกากร กับบุคคลเหล่านี้ ไม่สามารถดำเนินการลงโทษกับตัวนายทุนได้ เพราะไม่สามารถจับกุมได้ และ อุปกรณ์การขนส่งไม่वारรถยนต์ อุปกรณ์การสื่อสาร ไม่สามารถยึดหรือรับได้เลย เพราะเป็นของเช่าหรือเช่าซื้อมาทั้งนั้น และได้มีการนำอุปกรณ์เหล่านี้ไปใช้ในการกระทำความผิดอีก จึงทำให้การปราบปรามการลักลอบ ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ส่วนของที่ทำการลักลอบนั้น เมื่อมีการจับกุมได้ เจ้าของ หรือผู้ครอบครองจะขอทวง ความตกลงระงับคดีในชั้นศุลกากรโดยยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน คดีเป็นอันระงับไป โดยไม่มีการฟ้องร้องเพื่อลงโทษจำคุก หรือปรับตามกฎหมายมาตรา 27 หรือมาตรา 27 ทวิ จึงทำให้ การลงโทษไม่เด็ดขาดรุนแรงเท่าที่ควร แต่ในทางปฏิบัติ ถ้าหากเจ้าหน้าที่ศุลกากรทำการฟ้องร้อง ดำเนินคดีเพื่อให้ลงโทษจำคุกหรือปรับ จะเกิดแรงกดดันกลับแก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และมีการ ฟ้องร้องกลับเจ้าหน้าที่ในข้อหา ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบบ้าง ข้อหาละเมิด เรียกค่าเสียหายบ้าง สร้างความยุ่งยากแก่เจ้าหน้าที่ศุลกากรในพื้นที่ เป็นอันมาก

สถิติการจับกุมของลักลอบและหลีกเลี่ยงอากร

ปีงบประมาณ	มูลค่า
2529	249,657,000.- บาท
2530	281,400,000.- บาท
2531	321,607,000.- บาท
2532	340,366,000.- บาท
2533	339,002,000.- บาท
2534	757,404,000.- บาท
2535	575,782,000.- บาท

* ที่มา กองป้องกันและปราบปราม กรมศุลกากร

4.7 ผลกระทบต่อการตีความและการบังคับใช้กฎหมายศาลากรในมาตราอื่น ๆ

ตามที่ศาลฎีกาให้เหตุผลในคำพิพากษฎีกาษี 70/2510 และที่ 531/2510 ว่า มาตรา 27 ทวิ เพิ่งบัญญัติขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2499 จึงเป็นที่เห็นได้ว่า ความผิดมาตรา 27 ทวิ นี้ ไม่เป็นความผิด มาตรา 27 ซึ่งมีลักษณะการตีความที่ยึดถือการบัญญัติกฎหมายก่อนหลังเป็นหลัก ในการบังคับใช้กฎหมาย และถ้ายึดตามแนวเช่นนี้ ก็จะมีผลกระทบต่อการใช้กฎหมายในมาตราอื่น ๆ ที่มีบัญญัติขึ้นก่อนหลังและมีความสัมพันธ์กัน

4.7.1 การตีความและการบังคับใช้กฎหมายมาตรา 24 พระราชบัญญัติศาลากร พ.ศ.2469

พระราชบัญญัติศาลากร พ.ศ.2469 มาตรา 24 วรรคแรก ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศาลากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 ซึ่งบัญญัติว่า "สิ่งใด ๆ อันจะพึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานศาลากร พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ มีอำนาจ ยึดในเวลาใด ๆ และ ณ ที่ใด ๆ ก็ได้

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการบัญญัติและการบังคับใช้ก็เช่นเดียวกับมาตรา 27 ทวิ กล่าวคือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(1) การบัญญัติ มาตรา 24 มีการแก้ไขเมื่อ พ.ศ. 2497 เช่นเดียวกับ มาตรา 27 ทวิ ที่มีการบัญญัติเมื่อ พ.ศ. 2499 ซึ่งเป็นการบัญญัติภายหลัง พระราชบัญญัติศาลากร พ.ศ. 2469

(2) การบังคับใช้มาตรา 24 จะเกี่ยวพันหรือเกี่ยวโยงกับมาตราอื่นเช่นเดียวกัน เนื่องจากคำว่า "สิ่งใด ๆ อันจะพึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้" มีความหมายโยงถึง มาตราต่าง ๆ ที่กฎหมายบัญญัติให้มีโทษรับทรัพย์

ดังนั้นการบังคับใช้มาตรา 24 คำว่า "ตามพระราชบัญญัตินี้" ควรตีความ ให้มีความหมายกว้างเท่าไร รวมถึงพระราชบัญญัติฉบับใดบ้าง

4.7.2 การตีความและการบังคับใช้มาตรา 17 แห่ง พระราชบัญญัติศาลการ
(ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482

มาตรา 17 บัญญัติไว้ว่า

"ของใด ๆ อันเนื่องด้วยความผิดมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ
พุทธศักราช 2469 ประกอบด้วยมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช
2482 ทำหน้าที่รับเสียสิน โดยมิพักต้องคำนึงว่าบุคคลผู้ใดจะต้องรับโทษหรือไม่"

จากบทบัญญัติในมาตรา 27 มิได้มีบทบัญญัติถึงโทษสำหรับของที่เป็นความผิด
เอาไว้ด้วย คงบัญญัติเฉพาะโทษของผู้กระทำผิดไว้เท่านั้น โทษสำหรับของที่เป็นความผิดเพียงจะ
บัญญัติไว้ในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 นี้ จึงทำให้มีปัญห
าในการตีความและการบังคับใช้ กล่าวคือคำว่า "ของใด ๆ อันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27"
นี้นั้น มีความหมายเฉพาะของที่เป็นความผิดตามมาตรา 27 เท่านั้น หรือหมายถึงของที่เป็นความ
ผิดตามมาตราอื่นที่ต่อเนื่องจากความผิดมาตรา 27 เช่น

- ของอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27 ทวิ ดังที่กล่าวข้างต้นหรือ
- ของอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 31 และมาตรา 96 แห่ง
พระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 เพราะมาตราทั้งสองนี้ให้บทบัญญัติ มาตรา 27 มาใช้บังคับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยของอันเกี่ยวเนื่องกับความผิดตามมาตรา 31 ได้แก่ของที่ต้องเสียภาษี
หรือต้องกักต หรือต้องห้าม ซึ่งผู้ใดนำหรือยอมให้ผู้อื่นนำ หรือเกี่ยวข้องในการนำลงไป หรือออก
จากเรือลำใดในทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง ซึ่งอาจเป็นทางแก่การขโมยประโยชน์รายได้ของแผ่นดิน
หรือหลีกเลี่ยงข้อห้าม ข้อกักต ต้องระวางโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา 27 นั้น ไม่ได้บัญญัติว่าของ
นั้นจะต้องรับโดยตรงตามมาตรา 27 นี้ ครั้นจะถือว่าเมื่อลงโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา 27 แต่มาตรา
27 ก็ไม่บัญญัติลงโทษเรื่องของไว้โดยตรง ของตามมาตรา 27 ำหรับได้ตามมาตรา 17 นี้ ดังนั้น
จะนำมาตรา 17 มาใช้กับมาตรา 31 ได้หรือไม่ เพราะของตามมาตรา 31 ไม่ได้เป็นของตาม
มาตรา 27 และมาตรา 17 ก็บัญญัติภายหลัง จึงเป็นปัญหาในการตีความเพื่อบังคับใช้กฎหมาย
เช่นกัน

4.7.3 การตีความและการบังคับใช้มาตรา 19 และมาตรา 19 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2515 กับมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

มาตรา 19 บัญญัติว่า

"ของชาติที่พิสูจน์เป็นที่พอใจอธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายว่า เป็นของรายเดียวกันกับที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรและเสียอากรแล้ว ถ้าส่งกลับออกไปยังเมืองต่างประเทศ หรือส่งกลับไป เป็นของใช้สิ้นเปลืองงานเรือเดินทางไปเมืองต่างประเทศ ให้คืนเงินอากรขาเข้าให้แก่ผู้นำของ เข้า แก้วานสิบส่วน หรือส่วนที่เกินหนึ่งพันบาทของจำนวนที่ได้เรียกเก็บไว้โดยคำนวณตามใบขนสินค้าขาออกแต่ละฉบับ แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า ภายใต้งบเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(ก) ระหว่างที่อยู่ในราชอาณาจักร ของนั้นมิได้ใช้ประโยชน์ด้วยประการใด ๆ เว้นแต่เพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งของนั้นกลับออกไป และมีได้เปลี่ยนแปลงรูปลักษณะใด ๆ

(ข) ของนั้นได้ส่งกลับออกไปทางท่า หรือที่สำหรับการส่งออก ซึ่งของที่ขอคืนอากรขาเข้า

(ค) ของนั้นได้ส่งกลับออกไปภายในหนึ่งปีนับแต่วันนำเข้า และ

(ง) ต้องขอคืนเงินอากรภายในหกเดือนนับแต่วันที่ส่งของนั้นกลับออกไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อธิบดีมีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการพิสูจน์ของ การส่งของกลับออกไป การจัดทำและยื่นเอกสารต่าง ๆ การคำนวณเงินอากรที่พึงคืนให้ และวิธีการอื่น ๆ เกี่ยวกับการขอคืนเงินอากรนี้"

มาตรา 19 ทวิ บัญญัติว่า

"ของที่ส่งออกไปยังเมืองต่างประเทศ หรือส่งไปเป็นของใช้สิ้นเปลืองงานเรือเดินทางไปต่างประเทศ ถ้าพิสูจน์เป็นที่พอใจอธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายว่า ได้ผลิต หรือผสม หรือประกอบ หรือบรรจุ ด้วยของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ให้คืนเงินอากรขาเข้าสำหรับของดังกล่าวที่ได้เรียกเก็บไว้แล้วให้แก่ผู้นำของเข้า ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(ก) ของที่นำเข้ามานั้นมิใช่ของที่กฎกระทรวงระบุห้ามคืนเงินอากร

(ข) ปริมาณของที่นาเช่าซึ่งใช้ในการผลิต หรือผสม หรือประกอบ หรือบรรจุเป็นของที่ส่งออก ให้ถือตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีเห็นชอบหรือประกาศกำหนด

(ค) ของนั้นได้ส่งออกไปทางท่าหรือที่สำหรับส่งออกซึ่งของที่ขอคืนอากรขาเข้า

(ง) ของนั้นได้ส่งออกไปภายในปีหนึ่ง นับแต่วันที่มาของซึ่งใช้ในการผลิต หรือผสม หรือประกอบเป็นของที่ส่งออก หรือใช้บรรจุของที่ส่งออก เข้ามาในราชอาณาจักรและ

(จ) ต้องขอคืนอากรภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ส่งของนั้นออกไป แต่อธิบดีจะขยายเวลาออกไปตามที่เห็นสมควรก็ได้

อธิบดีมีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการพิสูจน์ของ การส่งออกไป การจัดทำ และยื่นเอกสารต่าง ๆ การคำนวณเงินอากรที่พึงคืนให้ และวิธีการอื่น ๆ เกี่ยวกับการขอคืนอากรนี้" มาตรา 60 บัญญัติว่า

"ถ้าของใดที่ขอคืนอากรได้อนุญาตคืนค่าภาษีแล้ว ได้บรรจุลงเรือ ถานาไป ยังท่าเทียบท่าเรือ ท่าเทียบเรือ ที่อื่นเพื่อส่งออกไป และพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบว่าของนั้น ไม่ตรงตามใบขนสินค้าบัญชีบรรจุทุกสินค้า ค่าของเรือ เอกสารอื่นก็ดี ถ้าถ้าคำร้องขออันเกี่ยวแก่ ของนั้น ปรากฏว่าเป็นการทุจริตด้วยประการใดก็ดี ท่านให้รับของนั้นเสียสิ้น กับทั้งหีบห่อและของ สิ่งอื่นที่อยู่บนหีบห่อนั้นด้วย และบุคคลผู้ขออนุญาตส่งและขอคืนค่าภาษีสำหรับของนั้น มีความผิดต้อง ระวังโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือสามเท่าจำนวนค่าภาษีที่ขอคืน หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน"

เนื่องจากมาตรา 19 และมาตรา 19 ทวิ กล่าวถึงลักษณะและเงื่อนไข ของที่ขอคืนอากรโดยมิได้ระบุนความผิดไว้ ส่วนมาตรา 60 กล่าวถึงการกระทำที่เป็นความผิดและ กำหนดโทษไว้ แต่มาตรา 19 และมาตรา 19 ทวิ บัญญัติขึ้นภายหลังตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 329 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2515 ข้อ 18 และข้อ 19 ส่วนมาตรา 60 บัญญัติเมื่อ พ.ศ. 2469 แก้อัตราโทษตามมาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497

เมื่อพิจารณาลักษณะบทบัญญัติกฎหมายแตกต่างกันคนละฉบับ การบังคับใช้ ถ้าหากถือตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกามาตรา 27 ทวิ แล้ว จึงมีปัญหว่าการกระทำตามมาตรา 19 และมาตรา 19 ทวิ สามารถนำความผิดและโทษของมาตรา 60 มาใช้บังคับได้หรือไม่

4.7.4 ปัญหาการตีความบทวิเคราะห์พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2469 มาตรา 3 และพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2480 มาตรา 3

พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 มาตรา 3 บัญญัติว่า "ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะมีข้อความแสดงให้ เห็นเป็นอย่างอื่น..." และพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2480 มาตรา 3 บัญญัติว่า "(1) เพียงที่เกี่ยวกับการเดินอากาศดังต่อไปนี้ ซึ่งใช้ใน พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ใดที่มีความหมาย ดังต่อไปนี้ เว้นแต่จะมีข้อความแสดงให้ เห็นเป็นอย่างอื่น...."

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นความแตกต่างของการบัญญัติกฎหมาย โดย ถ้าหากยึดแนวตามคำพิพากษาศาลฎีกาของมาตรา 27 ทวิ แล้ว การตีความและการบังคับใช้ กฎหมายจะมีปัญหา กล่าวคือ ในพระราชบัญญัติศุลกากรฉบับที่ 7 ซึ่งใช้คำว่า "ในพระราชบัญญัตินี้" ไม่สามารถนำไปใช้บังคับกับพระราชบัญญัติศุลกากร ฉบับที่ 8 ซึ่งบัญญัติว่า "และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม" เพราะเป็นกฎหมายคนละฉบับกัน บัญญัติต่างเวลากัน